

บทคัดย่อ

โครงการสังคายนาองค์ความรู้"หมอเมือง"เพื่อพัฒนาระบบและตำราอ้างอิงของการแพทย์ พื้นบ้านล้านนา จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมและฟื้นฟูองค์ความรู้จากหมอเมืองและตำราต่างๆที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายและใกล้สูญไปจากสังคมให้เป็นระบบที่สมบูรณ์พร้อมมีรายละเอียดที่คนรุ่นหลังเรียนรู้และสืบทอดได้ และสามารถนำมาพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพของหมอเมืองให้มีความน่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับของชุมชนและพร้อมที่จะเป็นทางเลือกหนึ่งในการดูแลและรักษาสุขภาพของประชาชน

จากการศึกษาพบว่า ชาวล้านนามีวิถีการดูแลสุขภาพที่มีลักษณะเฉพาะมาแต่ดั้งเดิม เป็นองค์ความรู้ที่มีการบันทึกและสืบทอดจากคนรุ่นก่อน สามารถอธิบายถึงสาเหตุของการเจ็บป่วยต่างๆที่เกิดขึ้น มีวิธีการวินิจฉัยโรค การรักษาโรค การเรียกชื่อโรค รวมทั้งตำรับยาและวิธีการรักษาที่เฉพาะ นอกจากนี้ยังมีความเชื่อในส่วนประกอบของคน ว่า คนประกอบด้วยกายและจิต โดยกายประกอบด้วย ธาตุดิน น้ำ ลม ไฟ และอากาศธาตุหรือธาตุพระเจ้า ส่วนจิต เป็นผู้กำหนดการกระทำทั้งหมด ทั้งที่ติดพันมาจากจิตเดิมและที่ปรุงแต่งขึ้นใหม่ และเชื่อมโยงกับธาตุโดยผ่านขวัญ ซึ่งมี 32 ขวัญ เพื่อทำหน้าที่ควบคุมการทำงานของกายแต่ละส่วน จากปฏิสัมพันธ์ของธาตุ ขวัญ บุคคล สังคม และสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นธรรมชาติและเหนือธรรมชาติ ทำให้เกิดกรรม ซึ่งเป็นสาเหตุหลักของการไม่สบายหรือเกิดโรคต่างๆ โดยมีวิธีการวินิจฉัยโรคที่เชื่อมโยงเหตุปัจจัยต่างๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น สังเกตอาการ ตรวจร่างกาย รวมทั้งใช้พิธีกรรมช่วยการวินิจฉัยและตรวจรักษา โดยมุ่งเน้นการรักษาแบบองค์รวม คือ รักษาทั้งทางกาย จิตใจ ครอบครัว ชุมชน สภาพแวดล้อมและอื่นๆ ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะเด่นของการแพทย์พื้นบ้านล้านนา

Abstract

The project of consolidating of traditional medical theory and practice in the upper northern Thailand from an integral perspective to produce a general reference text is submitted in order to systematically synthesize and elaborate on the overall knowledge of traditional medicine in the upper northern Thailand and to construct a comprehensive text that can be used as a theoretical and practical reference work. Other important purposes are to elevate the "mor muang" status in society and enhance the possibility of effectively transmitting their knowledge to future generation and ameliorate the quality of their services and can be fully integrated into the overall health care system of Thailand.

The result of this study shows that , from the previous time, people in the upper north of Thailand has their own knowledge to take care their health. This knowledge was able to be recorded and transmitted to the next generations and also able to explain the cause of any illness. The diagnostic methods, diseases, drugs and treatments are systematically organized. Moreover, Lanna people believed that human being has two main parts : body and mind. The body comes from soil, water, wind and fire including air. Mind is an untouchable part of human being , it separates into 32 khawn which control 32 parts of the body. They also believe that the imbalancing between elements, khawns, natural and supernatural environments are the cause of illness or diseases. Kama of each person is the main cause of this imbalancing. So the diagnostic methods of mor muangs should integrate many factors by using many methods, for example, observation, physical examination and also mystery methods. After that, they cure the patients by holistic method which means that linking the body, mind, family, community and environment as a whole. This is a special characteristics of Lanna traditional medicine.